

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának története. A jelen füzet élén veszik olvasóink a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára történetének rövid vázlatát. Ez a kis történeti vázlat annak a rendkívül becses miniszteri jelentésnek egyik fejezetét képezi, melyet *Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az ezredéves országos emlékünnepe alkalmából terjesztett az országgyűlés elé. A vallás- és közoktatásügyről szóló 25. évi miniszteri jelentés nemcsak az utolsó év munkájával számol be, de felöleli ezredéves kultúránk minden tényezőjének történetét kezdettől egész a millenium éveig, visszapillantást vet közművelődési intézményeink fejlődésére s egész multjára és világos, áttekinthető képen foglalja egybe az ezeréves mult kulturális törekvéseinek eredményeit. A millenium irodalmának e becses termékének bennünket érdeklő adataival legközelebb behatóbban fogunk foglalkozni. Ezúttal elegendőnek tartottuk kiszakítani tartalmából és egész terjedelmében bemutatni azt a részt, a mely a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának multját és mai állapotát tárja a nyilvánosság elé. E közlemény első részét, könyvtárunk történetének rövid foglalát a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára külön füzetben is közrebocsátotta, milleniumi emlékül azon nevezetesebb vendégeink számára, a kik a könyvtárat a jubileumi év folyamán látogatásukkal megtisztelik. *Szerk.*

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának 1896-iki költségvetése. Az államnak az 1896-ik évre törvényhozásilag megállapított s ő felsége által szentesített költségvetésében a Magyar Nemzeti Múzeum a rendes kiadások rovatában személyi járandóságok czímén 82,999 frttal, a dologi kiadások czímén 73,684 frttal szerepel. Ehez járul az átmeneti kiadások és beruházások rovatában különböző czímeiken felvett 41,000 frt, úgy hogy a múzeum összes költségvetése 197,683 frtot tesz ki, 11,185 frttal többet, mind a megelőző évben. A mi ebből az összegből a múzeumi könyvtár részesedését illeti, a dologi kiadásoknál a tételek ugyanazok maradtak, a melyeket az 1895-iki költségvetés ismertetésénél folyóiratunk mult évi folyamának 94. lapján részleteztünk. Ebben a tekintetben tehát az új költség-

vetés haladást nem tüntet fel. Annál örvedetesebb a haladás a könyvtár személyzetének szaporítása terén. Az 1896-ik évi költségvetés a múzeumi könyvtárban három új állást rendszeresített, és pedig a nyomtatványok osztályához egy segédi, a levéltárhoz egy segédi és egy szolgai állást. Ez új állások szervezésének szükségét a miniszter a következőkkel okadatolta: »A tisztviselői létszám hiánya a könyvtárban volt leginkább érezhető. Mig ugyanis a külföldi nagy könyvtárakban mintegy 25,000 kötetre esik egy tisztviselő, addig a nemzeti múzeum könyvtárának nyomtatványi osztályában, melynek használati forgalma a legtöbb hasonló gyűjteményét meghaladja, közel 10,000 darabra esik egy tisztviselő; ez a kedvezőtlen arány magyarázza meg azt, hogy az évi átlagos 10—12,000 drb gyarapodásnak feldolgozása, a külföldi irodalom figyelemmel kísérése, magyar vonatkozású könyvek felkutatása, a lajstromozás s a hézagpótlás a legnagyobb erőfeszítés mellett is annyira hátramarad, hogy jelenleg is a nyomtatványoknak nagy tömege vár még feldolgozásra. Okvetlenül szükséges volt ezért a könyvtár nyomtatványi osztálya számára egy segéd 1150 frt összilletményének felvétele; annál is inkább, mert a köteles példányok beszolgáltatásáról szóló törvény eredménye a nyomtatványoknak nagymérvű gyarapodását fogja előidézni. A levéltári osztálynak gyarapodása még rohamosabb. A nemzeti múzeum gazdag törzsanyagához ujabban harmincz letéteményezett családi levéltár (ezek között a báró Balasa családé több mint 10,000 dbbal) járult, ezeknek osztályozása és darabonkint való feldolgozása, elenclusok szerkesztése a mostani személyzet mellett merő lehetetlenség. Arra, hogy a 300,000 darabot meghaladó törzsanyag szakszerű leltározása rendszeresen megkezdhető legyen s a mellett a közönségnek időt rabló kiszolgálása se szenvedjen fennakadást, ez osztályban egy segédnek alkalmazása 1150 frt összfizetéssel s azon kívül egy szolgai állás rendszeresítése 450 frt fizetéssel csak a legégetőbb szükségletnek felel meg.« Az új állásokkal a könyvtár összes személyzetének száma — ide értve a kisegítőkként alkalmazott napidijásokat is — 21-re fog emelkedni. Ez már tekintélyes szám, de a szükségletet még mindig nem elégíti ki; épen ezért csakis örömmel olvashatjuk ki a fentebb idézett miniszteri indokolás hangjából, hogy az ideí személyzet-szaporítást a legilletékesebb helyen is csupán a haladás egy újabb fokának tekintik ahoz a magas színvonalhoz, melyre országos könyvtárunkat fel kell emelni, hogy kulturális feladatának teljes mértékben megfelelhessen.

D.

Az ezredéves országos kiállítás másolási irodája a Magyar Nemzeti Múzeumban. Az ezredéves kiállítás történeti főcsoportja a magántulajdonban őrzött s nagyrészt még ismeretlen emlékeknek, s különösen oly könyv- és levéltári anyagnak felszínre hozatalára szolgáltat egyhamar vissza nem térő alkalmat, melynek szakszerű áttanulmányozása, a Magyar Nemzeti Múzeum számára hiteles alakban

lemásolása vagy kivonatolása a hazai történeti kutforrások gyűjteményét becses anyaggal szaporíthatja. Hogy ez megtörténhessen, a kereskedelmi m. kir. miniszter a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértőleg megengedte, hogy az országos kiállítás történelmi főcsoportja részére beküldött összes könyv- és levéltári anyag a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának e célra alkalmas, elkülönített helyiségében gyűjtessék össze, hol a múzeumi könyvtár igazgató órének felügyelete alatt alkalmas szakerek az egész anyagot lajstromba veszik és gondoskodnak a felől, hogy a nevezetesebb történeti beccsel bíró könyvekről és oklevelekről a tulajdonosok beleegyezésével fényképek, másolatok vagy regesták vétessenek fel. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter e munkálatok költségeinek fedezésére 2500 frtot vétetett fel a f. évi állami költségvetésbe, mi által a fontos cél teljesen biztosítva van. Az ily módon nyert másolatok a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának birtokát képezik és annak használati szabályai értelmében fognak a tudományos világ rendelkezésére állani. R.

A múzeumi hírlapkönyvtár. Kereszty István nemzeti múzeumi segédörnek a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára hírlaposztályáról irt ismertetése, melyet folyóiratunk előző évfolyamában közöltünk, német átdolgozásban is megjelent az Ungarische Revue múlt évi utolsó füzetében. E fordítás kapcsán a külföldi irodalom is tudomást vett az érdekes dolgozatról. A Centralblatt für Bibliothekswesen legutóbbi (1896 május-júniusi) füzetében rövid kivonatot találunk Keresztynek a hírlapkönyvtárra vonatkozó statisztikai adataiból, a mit örömmel regisztrálhatunk; de már azt csakis sajnálattal vehetjük tudomásul, hogy az első német bibliografiai folyóirat Kereszty adatai alapján nem a legkedvezőbb ítéletre érzi magát feljogosítva hírlapkönyvtárunk felett. A hiányok és kielégítésre váró szükségletek daczára a magyar nemzeti múzeumi könyvtár a legfiatalabb osztálya mindenestre megelégedéssel tekinthet vissza fennállásának első tíz évére, s ha a fejlődés a jövőben is oly rohamos lesz, a minő a multban volt, épenséggel nem lesz okunk félni a külföld hasonló intézményeivel való össze hasonlítástól.

D. Gy.

Osztrák könyvtári egyesület. Bécsben ez év február 23-án »Österreichischer Verein für Bibliothekswesen« cím alatt egy könyvtárnoki társulat alakult, mely a könyvtártan művelését tűzte ki céljául. Az egyesület elnöke lovag Zeissberg Henrik dr. egyetemi tanár, a cs. k. udvari könyvtár igazgatója, első alelnök dr. Grassauer Ferdinánd kormánytanácsos, bécsi egyetemi könyvtárnok, második alelnök dr. Seyer Ede bécsi egyetemi tanár. A választmány tagjai: Donabaum J., dr. Geyer R., dr. Glossy K., dr. Himmelbauer J., dr. Schnürer F., valamennyien Bécsből, P. Kinter M. Raigernből, Truhlár J. Prágából, dr. Wislocki V. Krakkóból és dr. Zwiedineck H. egyetemi tanár Gráczból. Tiszteletbeli tagjai az egyesületnek lovag dr. Hartel Vilmos osztályfőnök és dr. Beer udvari tanácsos.

A gyűlésen Grassauer dr. a modern könyvtárban céljai és feladatáról értekezett. Az Österreichischer Verein für Bibliothekswesen most megjelent alapszabályaiból kiemeljük a következőket: A társulat célja a könyvtártudomány fejlesztése, mely cél elérésére előadások, vitatkozások, időleges és alkalmi iratok kiadása szolgál. Tagjai tiszteletbeliek, rendes és pártoló tagok, utóbbiak 5 frt évdíjat fizetnek; rendes tagok lehetnek az osztrák magán vagy nyilvános könyvtárak alkalmazottjai, kik évi 2 frtot fizetnek. A társulat székhelye Bécs. Háromféle gyűlése van, rendes és rendkívüli közgyűlések, tudományos egyleti és előadó gyűlések. A társulat ügyeit választmány vezeti, mely áll egy elnök, egy első és egy másod alelnökből, két jegyző, egy pénztárnok, hat választmányi tag; a választmányi tagok $\frac{2}{3}$ -a Bécsben lakik, évenként a választmányi tagok $\frac{1}{3}$ -a kilép, de újból megválasztható.

A. A.

Kéziratok sokszorosítása. Folyóiratunk mult évi folyamában megemlékeztünk a hallei egyetemi könyvtár igazgatója Dr. Hartwig és a leideni egyetemi könyvtár igazgatója du Rieu által megindított azon mozgalomról, hogy egyes ritka kéziratok fototipografikus uton reprodukáltassanak egy e célra alakítandó társulat tagjai részére. Annak idején közöltük e társulat alakításánál szem előtt tartandó elveket. Azóta a szaklapokat is bejárta azon hír, hogy e vállalat, a jelentkezők számának csekély volta miatt, létre nem jön. Ujabbán azonban fordulat állott be e kérdésben. A nemzetközi társulat nem jött ugyan létre, e helyett azonban több kiváló kiadó vállalkozott egy ily gyűjtemény kiadására. A vállalat igazgatójául du Rieut nyerték meg, ki a Leidenben létező A. W. Sijtkoff-féle könyvkiadó-czéggel lépett szerződésre. Du Rieu, hogy a vállalatot biztosítsa, az egyes kiszemelt könyvtárak igazgatóit igyekezett megnyerni, s ez sikerült is neki oly formán, hogy kötelező ígéretet nyert tőlük, miszerint egy latin nyelven írott bevezetésben az illető kézirat becse, kora és történetéről értekeznek. Az eddigi megállapodás szerint a vállalat két sorozatot foglalna magában, egy görögöt és egy latint, összesen 12 darabbal. A reprodukálásra szánt kéziratok az V—IX. századból valók és az illető munka legrégibb, illetve legritkább, vagy egyedüli kéziratai. Ezek közé tartoznak a pentateuchnak az V. századból származó Sarravianus-féle kódexe, melynek egy része Leidenben a codd. Vossiani között, a másik része a párisi Bibliothèque Nationale Colbert-kéziratai között őriztetik, két levele pedig a pétervári császári könyvtárban van. A görög kéziratok közzé tartoznak: az Aeschylust tartalmazó codex Laurentianus, az Anthologia Graecát tartalmazó codex Palatinus, Dioskorides bécsi kézirata, Homer Iliasának codex Ambrosianusa és az oxfordi Plato-kézirat. A latin kéziratok közé tartozik az Anthologia cod. Salmasianus Parisinusa, a berni Horatius, a Livius Corbeiensis Parisinus, a Lucretiust tartalmazó Oblongus Vossianus, továbbá a Tacitust és Virgiliust tartalmazó Medici-kéz-

iratok. A vállalat részletes programja legközelebb jelenik meg. Remélhetőleg fővárosi könyvtáraink nem fognak késni ezen úgy paleografiai, mint filológiai szempontból oly becses kiadványt maguknak megszerezni.

A—y.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának ősnymtatványai.
A Nemzeti Múzeumi könyvtár katalógusai I. kötete gyanánt megjelent e kiadványunkról *Heller Ágost* a M. Tud. Akadémia főkönyvtárnoka a *Centralblatt für Bibliothekswesen* f. évi 2—3. füzeté számára terjedelmes ismertetést irt, mely kedvező alkalmat nyújt a külföld bibliografusainak, hogy méltó képet alkothassanak maguknak könyvtárunk e becses gyűjteményéről.

Sz.

A debreczeni ref. főiskola könyvtárnokainak esküformája a múlt században. A debreczeni főiskola könyvtára nagyon régi, csaknem az iskola alapításával egykorú. Természetesen eleinte csak néhány könyvből állhatott, de aztán idővel, részint vétel, részint ajándékozás vagy hagyományozás útján, mindinkább szaporodott. Külföldi egyetemről hazatérő egykori növendékei rendszeren hoztak magukkal ajándékol néhány könyvet, a városi tanács is kiváló gonddal gyarapította. Így aztán a XVII. században (Imre Sándor szerint) már mintegy 20,000 kötet könyvvel bírt. Hogy egy ilyen könyvtárnak őre is volt, az természetes. Eleinte a seniort bízták meg e tiszttel, majd később egy tanárt, aki mellé egy segédet is adtak. A múlt században már volt könyvtárfelügyelő (bibliothecae praefectus), rendszeren egy tanár, ilyen volt pl. a híres Hatvani István, Sinai Miklós, Budai Ízsaiás, egy rendes és egy helyettes, azonkívül egy segédkönyvtárnok. E könyvtári személyzetnek hivatalba lépéskor esküt kelle letenni a tanári kar előtt, melynek formulái ránk maradtak s érdekes voltuknál fogva közöljük azokat azon utasítással egyetemben, a melynek megtartására szinte köteleztették őket. Érdekes ez utóbbiban az, hogy a segédkönyvtárnoknak, a ki pedig már végzett deák volt, teszi kötelességévé, hogy a könyvtári terem tisztaságára fölügyeljen s a könyvpolczokról a port lesepergesse.

Formula jurisjurandi ordinarii bibliothecarii.

Ego N. N. bibliothecarius scholae Debrecinae juro per Deum vivum me libros coetus curae meae commissos diligenter fideliterque procuraturum, nihil in sciis dnis dnis professoribus et bibliothecae praefecto attentaturum; leges bibliothecario praescriptas observaturum, aedificiorum pecuniae et omnium supellectilium bibliothecae curam habiturum, de omnibus curae meae commissis rationem bona fide rediturum. Ita me Deus unus et triunus adiuvet.

Vicebibliothecarii.

Ego N. N. vicebibliothecarius scholae Debrecinae iuro per Deum vivum me libros coetus curae meae commissos diligenter fideliterque procuraturum, nihil in sciis bibliothecae praefecto et bibliothecario ordinario attentaturum, leges mihi praescriptas observaturum,

aedificiorum et omnium supellectilium bibliothecae curam habiturum. Ita me Deus unus et triunus adjuvet.

Adjectiones ad leges bibliothecarii ordinarii.

1. Nihil in librorum collocatione, detritorum renovatione, nisi conscio et iubente bibliothecae praefecto, mutare audeto, nullum, nisi eo adnuente, emito.
2. Ex cassa bibliothecae sine commissione eiusdem bibliothecae praefecti nihil expedito aut alii credito.
3. Bibliothecam statutis diebus et horis, hoc est Mercurii et Saturni hora prima aperito, scholae civibus libros ad legendum petentibus pro ratione aetatis ac profectus in studiis tradito, hoc officio ad horam usque tertium fungitor.
4. Omnibus promiscue peregrinis et hospitibus cumprimis aditum in bibliothecam ne concedito: qui ingredi volent, veniam petitum ad bibliothecae praefectum mittito.
5. Codices splendidos pretiosos rariores, nisi iubente bibliothecae praefecto, in usum nemini tradito.

Subbibliothecarii.

1. Nihil in bibliotheca inscio protothecario mutare, loco suo movere audeto. Nullum librum, nec quidvis aliud, nisi eo permitte, alii tradito, aut in proprios usus extra limen bibliothecae efferto.
2. Bibliotheca ut munda sit, sedulo curato, pulverem e forulis everrito, excutito.
3. Absente protothecario in libris ad legendum (sed intra bibliothecam tantum) tradendis et finita lectione repetendis munere eius fungitor.

Décsi Lajos.

Pályázat. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának levéltári osztályánál ujonan szervezett segédi állásra, mely állással évi 800 forint fizetés és 350 frt lakpénz van egybekötve, pályázat hirdettetik.

A pályázók kimutatni tartoznak 1. hogy a tanulmányaik végzésekor fenállott rendszer szerint egyetemen vagy más felsőbb iskolán teljes tanfolyamot végeztek, 2. hogy magyar történelmi és irodalomtörténeti vagy diplomatikai kollégiumokat sikeresen hallgattak, 3. megkívántatik a magyar nyelven kívül a latin s még lehetőleg két élő nyelv tudása, 4. paleografiai és diplomatikai ismeretekben való jártasság.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz czimzett bélyeges folyamodványok, melyekhez a pályázó keresztlevele, rövid életrajza (curriculum vitae) és esetleges irodalmi munkái is csatolandók, 1896. évi július hó 15-ig a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatóságánál nyújthatók be. Megjegyeztetik végül, hogy a folyamodók a kineveztetést megelőzőleg a nemzeti múzeum könyvtári osztályában magukat az osztály ügyköréből vett vizsgálatnak alávetni tartoznak.